

nicationem incursum si bona illa emeret, quo accepto consilio Pacificus emit, manifeste patet, hunc in omnigena bona fide versari, et sine ullo peccato et sine ullo ecclesiasticae legis contemptu emisse. At sine peccato excommunicatio non contrahitur. Ergo Pacificus usque dum in bona fide manet, excommunicatus censendus non est.

6°. Excommunicantur patroni qui praedia Capellaniis, beneficiis et Ecclesiae addicta inconsulto et iniussu ordinarii emancipant, ut diximus.

7°. Item illi qui praedia in emphyteusim vel perpetuam, vel temporariam accepta, canone persolvendo redimunt; hi enim et directum et dominium utile sibi acquirunt; illi vero emunt canonem ad Ecclesiam spectantem, et liberum omnino fundum reddunt.

8°. Pariter illi qui redimunt census, canones etc., iure vel pacto irredimibiles. Non autem illi qui bona ecclesiastica vel in emphyteusim accipiunt, vel conducunt; cum horum actio sub vetitis in Capite Tridentino actionibus non comprehendatur, ut patet.

9°. Demum excommunicantur Clerici quicumque, (non ergo laici) qui nefandae fraudis vel fabricatores fuerint, vel consensum praestiterint.

Quid autem de furibus?

Ex iis profecto quae iam disputavimus hos sub Tridentino Capite non comprehendi constare putamus.

Attamen cl. Scriptores *de la Nouvelle Revue théologique Tom. X, pag. 629*, atque Commentator Patavinus *n. 113, pag. 227*, affirmant, et fures huic Tridentinae excommunicationi subiici.

Et illi quidem id demonstrare conantur 1°. Ex verbis legis quae omnino generalia sunt: *quacumque arte, aut quocumque quaesito colore*.

2°. Ex quadam declaratione S. Congregationis Concilii a Pignatelli allata: Consultationes canonicae, Tom. VII, Consult. XI, n. 5., quae ita legitur. « Hoc decretum » (Tridentinum) non habet locum, » quando dominus beneficii caedit » arbores fructiferas, et illas ad » commodum proprium convertit; » sed procedit in caedentes arbores » animo furandi ».

3°. Quam conformem esse dicuntur literae, tum spiritui seu legis fini; literae quidem, quia excommunicatio fertur in omnes qui redditus ecclesiasticos *in proprios usus convertere, illosque usurpare praesumpserint*. Spiritui vero seu fini per legem a legislatore intento, qui est conservare bona ecclesiastica ad illos usus ad quos destinata fuere.

Commentator Patavinus autem tantum ex auctoritate Bonacinae, et ex verbis legis inducitur ad concludendos *surripientes* sub excommunicatione Tridentini Capituli. « Ergo, scribit, decretum Tridentinum non solum complectitur

» stricti nominis *usurpatores*, sed » etiam alios quoscumque *invadentes, occupantes, surripientes*, uno » verbo eos omnes qui qualibet » adhibita arte, aut quocumque » quaesito colore, iura aut bona » ecclesiastica violant, *et in proprios usus convertunt* ».

His tamen non inducimur ad concludendos fures sub Tridentina excommunicatione.

Et quidem satis esset ad rem nostram probandam quod Tridentini patres in iis qui vetitis actionibus sese commaculant exigant *praesumptionem*; praesumptio autem in furibus et latronibus proprie dictis non supponitur; hi enim una praesumptione ducuntur: *furari quaecumque possint et quorumcumque sint, et in quocumque loco, quin aliquando sciant ad quos res subreptae pertineant*.

2° Quomodo de furibus (gallice *voleurs*) Patres Tridentini proferre potuissent exordium adeo solemne: *Si quem in tantum malorum omnium radix cupiditas occupaverit?*

Loquuntur ergo de iis qui fures non sunt, quique ad furandum aliquando improba cupiditate duci possunt.

3° Quin si obiecta expendantur ad quae radix omnium cupiditas sese extendat, manifesto apparebit, de furibus proprie dictis sermonem non esse.

4° Cum adversarii dicant, hoc in Capite latiori sensu *usurpationem* accipiendam esse, scilicet pro quacumque actione iniusta qua quis bona quaelibet ecclesiastica invadit et surripit, fures et latrones erunt etiam usurpatores; at usurpantes non Tridentinam, sed incurrunt excommunicationem latam Capite XI, tit. 1 Constitutionis *Apostolicae Sedis*: Ergo fures et latrones quatenus usurpantes incurrunt illam excommunicationem. At norunt omnes ab Suprema Inquisitione die 9 Martii 1870 declaratum fuisse, hos sub eo capite *non comprehendi*. (1)

5° Demum utemur ad sententiam nostram confirmandam argumento quo utitur cl. Commentator Patavinus *n. 313*, scilicet variis facultatibus quae a S. Poenitentiaria concessae Confessariis fuere pro Iubilaeo anni 1869, et 1875.

Constat enim ex hisce responsionibus, fuisse concessam occasione Iubilaei Confessariis omnibus facultatem absolvendi eos, *qui acquisierant, et possidebant bona ecclesiastica immobilia alienata a Demanio* (Ex resp. 4.) et eos *qui acquisierant bona ecclesiastica mobilia* (ex Resp. 6); et eos, *qui bona ecclesiastica occupata vel alienata a Demanio in locationem acceperant* (ex Resp. 7), eos etiam *qui eadem bona a Gubernio acceperant in emphyteusim* (ex Resp.

(1) Refertur haec declaratio in Commentario nostro Tom. I, pag. 368.

8); item eos absolvendi, qui census, canones aliaque iura ecclesiastica redemerant, natura sua redimibilia, sive non redimibilia. (Ex resp. 9, 10, 11.) « Iam » vero, prosequitur Commentator » eximius, curram, quaeso, tam » amplae facultates concessae sunt » Confessariis pro tempore Iubilaei? » Non alia certa de causa, nisi quia » in singulis numeratis casibus censura aliqua obstricti poenitentes » iudicabantur, et quidem reservata. Atqui in iisdem casibus non » habebat locum excommunicatio » specialiter reservata in Art. XI., » eo quia non aderat nec veritominis usurpatio, nec strictum sequestrum; aderat ergo excommunicatio Tridentina. Concludendum igitur iis verbis Concilii, in » proprios usus convertere et usurpare esse intelligendam quamcumque iniquam occupationem » seu invasionem bonorum ecclesiasticorum. »

Sed pace cl. viri. Consequentia magis patet quam praemissae. Si enim facultates datae sunt pro illis

(1) Etenim si hi excommunicationem incurrerent, vel vi extravagantis *Ambitiosae de rebus Ecclesiae non alienandis*, vel vi Tridentini huius Capituli, quatenus scilicet locatarii et emphyteutae in proprios usus convertant lucrum ex locationibus et emphytheusi resultans, vel ex aliquo decreto vel declaratione RR. Congregationum. Atqui non ex capite Extravagantis *Ambitiosae*, quia ibi locare, bona ecclesiastica, vel in emphytheusim ea tradere prohibetur viris ecclesiasticis; non vi Tridentini Capituli, quia ibi verba usurpare et in proprios usus convertere non indicant lucra ex locationibus vel emphytheusi percepta, quaeque dimanant etiam ex industria et labore hominum, sed aliunde habita, ut Caput legenti patet. Locatariis igitur et emphyteutis utique poterat absolutio denegari, quod non observarint leges a s. Poenitentiaria impositas circa eiusmodi locationes, non autem quia excommunicationem incurrerint. Haec ergo Confessariis facultatem eos absol-

actibus quos ipse recensuit; ergo excommunicatio erit pro illis actibus, et non pro aliis. Quo igitur iure inferre poterit excommunicationem Tridentinam se extendere ad quamlibet iniquam occupationem et invasionem, ideoque etiam ad surripientes?

Quid si nos ita argumentum struamus?

Certum est in censu personarum illarum quas absolvendi Confessariis s. Poenitentiaria tribuit facultates, poni non posse neque fures neque latrones.

Ergo S. Poenitentiaria facto suo iudicavit fures et latrones sub Tridentino Capite non esse comprehendendos. Sin minus et hos absolvendi tribuisset facultates.

De cetero S. Poenitentiaria facultatem tribuit eos etiam absolvendi qui in locationem acceperant, vel in emphytheusim bona usurpata a Daemano. At nescimus quandenam et ubinam pro his lata excommunicatio fuerit; ni tamen agatur de locatione et emphytheusi perpetua. (1)

Neque argumenta ab adversariis allata ad rem suam probandam ita solida nobis videntur quae elidi non possint.

Et primum quidem petitum ex verbis legis *quacumque arte vel quocumque quaesito colore*, quibus demonstrare volunt inde legem generalem esse, evidentissime ex-

cluditur quod fures et latrones hisce adminiculis ad furandum neque indigeant, neque utantur; illas insuper formulas quid longe diversum significare; scilicet verbis *quacumque arte* significari dolum quemlibet, quo quis res ecclesiasticas in suum usum convertit (1) verbis autem *quocumque quaesito*

vendi concessit, relaxata obligatione ad quam tenebantur vi latorum ab ea decretorum. Neque igitur ex hoc capite locatarii et emphyteutae excommunicati haberi possunt.

Utique contra ea quae de locatariis diximus, allaturi aliqui fortasse erunt responsum quam S. Congregatio Concilii dedit ad Episcopum Melitensem, quaeque refertur a Pallottini: *Collectio omnium conclusionum et resolutionum S. Congregationis Concilii, V. Alienatio §. 3 n. 12*. Postulaverat scilicet Episcopus Melitensis.

1. An qui bona stabilia ecclesiastica absque S. Sedis Apostolicae assensu, post sacri Concilii Tridentini publicationem, in perpetuum scienter sub anno censu locaverunt, conduxerunt, permutaverunt, aut alias alienaverunt, et alienata receperunt, subiaceant poenis Cap. XI. *Si quem Clericorum*, Sess. XXII. *De Reformatione* dicti Concilii?

2. An qui dicta bona ante dicti Concilii publicationem, ut supra alienata, saltem a 25 vel 40 annis citra scienter detinent, noluntque iis, ad quos de iure pertinent, restituere, in easdem poenas incurrisse censeantur?

Porro S. Congregatio respondit:

Ad 1. Subiacere, si Apostolicae Sedis consensum non impetraverunt.

Ad 2. Incurrisse, et tamdiu illis subiacere, quamdiu bona cum fructibus restituerint.

Eiusmodi, inquam declaratio, nil nostram sententiam infirmat; quandoquidem in ea agitur de conductionibus, locationibus, permutationibus perpetuis, aut proprie dictis alienationibus; at in casu nostro agitur plerumque de locationibus aut conductionibus ad tempus, pro quibus quapropter non militat neque haec declaratio, neque Tridentinum decretum. Secus autem dicendum de contractibus perpetuis.

At manifestum est etiam conductores bonorum ecclesiasticorum ad tempus lucra percipere et in proprios usus convertere; ergo cum hi sub legibus et decretis latis non comprehendantur, nullam excommunicationem incurrere, dicendi sunt. Data ergo fuit facultas eos absolvendi non respectu excommunicationis; sed aliis de causis.

(1) Dolus hic profecto malus est, de quo apud Vicat *Dictionarium Iuris h. v.* haec habentur. Dolus malum C. Aquilius Gallus, ut Cicero de Offic. lib. 3. c. 14 scribit, definebat: quum aliud agitur, aliud simulatur. D. Augustinus *Serm. 22. De Iacobo et Esau*: « Dolus ergo quid est? Quando aliud agitur, aliud simulatur. Quando itaque aliud est in intentione, aliud in factis dolus dicitur. Ulpianus: Dolus malus, ait, fit calliditate et fallacia. » Aquila dolum malum definebat... esse omnem calliditatem, fallaciam, machinationem, ad circumveniendum, fallendum,

colore, idipsum significari ac *quocumque praetextu*; etenim tum dici colorem quaesitum esse, quando id, quod quis vere agit, simulatione aliqua obtegit sive fraudandae legis causa, sive alia ex causa id fiat: apud Vicat Dictionarium iuris ad Voc. *ars. et Color*.

2° Declarationi allatae a cl. Pignatelli Tom. VII. Consult. XI. n. 5. illam primum opponimus quam *loc. cit. n. 9.* Pignatelli scribit latam fuisse die 27 Februarii 1596, scilicet: *Fures surripientes res Ecclesiae vel locorum piorum non incurrere excommunicationem Bullae coenae, neque Concilii. Neque qui debita non solvunt, licet possint.*

Deinde relate ad Cap. XI excommunicationum 1. cl. Suprema Inquisitio die 9 Martii 1870 interrogata: *sub nomine usurpantes comprehenderentur ne fures, qui furarentur beneficiariis fructus suorum beneficiorum?* Respondit: *Non comprehendendi.* Atqui fures nullo alio quam usurpationis titulo in Capite Tridentino comprehenderentur; etenim conversio rerum ecclesiasticarum in proprios usus sub furti titulo venire non potest; sed fures inter usurpantes non sunt accendi. Ergo neque Tridentinam excommunicationem incurrunt.

Sed neque verum est quod contraria expositio conformis tum obvio legis sensui, tum fini a Legislatore

decipiendum alterum adhibitam... Dolus videtur definiendus quod sit omne dictum factumque cum proposito alterius fallendi; ac malus dolus dicitur, quo id intenditur, quod alteri iniuria noceat.

per legem intento reperiatur. Verba enim legis odiosae stricto sunt sensu interpretanda. At sub verbis Tridentinis: *in proprios usus consistere, illosque usurpare praesumpserit* quae adversarii pro sua sententia statuenda allegant, furtum proprium venire, res est quam probare antea deberent. Dicturi ne erunt etiam hos proprie dictos fures et usurpare et in proprios usus convertere bona Ecclesiae? Quae igitur de causa usurpationis differt a furto, si usurpationis et furtum unum idemque sunt? Nonne insuper illi qui furantur beneficii fructus et eos usurparent et in proprios usus converterent? Quomodo igitur inter usurpatores non comprehenduntur? In lege odiosa, singulis verbis proprius et naturalis sensus servandus est, ne legem extendamus; cum autem furtum nec sub nomine usurpationis, nec sub nomine conversionis in proprios usus proprio sensu veniat, exinde patere arbitramur, falsum esse quod adversariorum sententia sit conformis obvio verborum sensui.

Sed neque spiritui legis, seu fini a legislatore intento contraria sententia conformis reperitur. Ratio omnimoda suadet, ut nos alias in Commentariis nostris monuimus, sub lege illum finem comprehendere, quod verbis legis circumscribitur, non alium quemlibet, sin minus

lex odiosa extendenda foret, contra ac ferat acceptissimus canon. At Patrum Tridentinorum verbis proscribitur usurpationis, et conversio in proprios usus honorum ecclesiasticorum, insuper impedire quominus haec bona ab iis percipiantur, ad quos de iure pertinent; at sub eiusmodi verbis furtum proprie dictum non comprehendere probavimus, et evidentissime apparet ex verbo *praesumpserit*; praesumptio enim in furibus non supponitur, neque exigitur. Addimus, alienum videri ab Ecclesiae mente, ut excommunicatio ob simplex furtum incurratur; addimus, quod si id admittamus, excommunicatio incurratur oportet pro quolibet furto, quod ad materiam gravem pertingat: etenim et hisce furtis patrimonium Ecclesiae imminuitur, et bona ecclesiae ab fine ad quem sunt destinata distrahuntur; ideoque si qui furentur, iuxta personarum ecclesiasticarum conditionem, decem, quinque, tres, et etiam libellam unam, excommunicati proclamandi erunt. Quod esset iniuriam maximam ecclesiae inferre, utpote quae tanta severitate et studio res suas tueatur, ut excommunicationem pro hisce quisquiliis inferat. Hanc insuper Tridentinorum Patrum mentem non fuisse ex solemnibus quibus utuntur verbis, evidentissime patet. Incongruum demum est et iniustum sub eorum verbis furtum comprehendere quando furtum nec nominarunt. Ratio

igitur ex fine ab adversariis petita ultra mentem Legislatorum extenditur; consequenter nimis probat.

Post haec inquirendum ducimus de quibus bonis Patres Tridentini loquantur.

Et quidem praestantissimus d'Anibaldi *Com. pag. 57, Edit. 1880* affirmat esse immobilia vel mobilia pretiosa. « Et bona, si quid opinor » accipere debemus, ut alias in iure » canonico (*C. 13 De Elect. in 6. » Extrav. Ambitiosae. De reb. Eccl. » non alien.*), immobilia vel mobilia » pretiosa. » Nec obstat responsio S. Poenit. 1. Jun. 1869: « Ad 6, quod » edicitur, eos tantum absolvi posse » qui emerint res usu consumptibiles, oleum, triticum, vinum; ibi » enim agitur de absolutione sacramentali, quae multa respicere debet, et non a censuris tantum. »

Quae quidem sententia restringenda est, ut patet etiam ex iis quae cl. auctor disserit, ad unicum titulum *bona*, non ad alia quae in Tridentino capite recensentur. Porro in eiusmodi limitatione sententiam auctoris uti veram esse suscipiendam, certissimum esse arbitramur ex iis quae supra edisseruimus, cum impossibile nobis esse videatur, ut Patres Tridentini tanta emphasi locuti sint pro bonis quae nec immobilia, nec mobilia pretiosa ecclesiastica fuerint, et sint: Quae vero sint haec, diximus dum commentati sumus Caput III *Alienantes et recipere praesumentes.* etc. *Tom. II pag. 146.*

Probavimus insuper a Romano Pontifice Pio IX non fuisse excommunicationem indictam pro iis omnibus capitibus quae in allegata S. Poenitentiarie Instructione recensentur.

Hinc ex quo in ea varia poenitentium genera absolvi postulentur, non sequitur, omnes illos excommunicationem incurrisse, et ab hac absolvendos esse.

De cetero in Literis Apostolicis Pii Papae IX latis die 11 Aprilis 1869. Confessariis concedebatur facultas poenitentes absolvi in foro conscientiae et pro ea vice tantum nedum ab excommunicationis, suspensionis, aliisque ecclesiasticis sententiis et censuris a iure vel ab homine quavis de causa latis vel inflictis, praeter infra exceptis: sed etiam ab omnibus peccatis, excessibus, criminibus et delictis quantumvis gravibus et enormibus, etiam locorum Ordinariis, sive Nobis et Sedi Apostolicae, speciali licet forma reservatis, et quorum absolutio alias quantumvis ampla non intelligeretur concessa. (1) Ita ut exinde intelligamus non a censuris tantum absolvi factam fuisse Confessariis potestatem, sed etiam ab nonnullis criminibus, peccatis et excessibus, quae sine censura reservata essent. Nil mirum hinc si sacra Poenitentia interrogata, pro singulis casibus normas Episcopis praebuerit.

(1) Acta S. Sedis Vol. IV. pag. 504.

Animadvertant insuper lectores nostri, declarationes citatas S. Poenitentiarie anteriores esse promulgationi constitutionis *Apostolicae Sedis*: huius ergo tenorem et vim non esse dimittendum ex declarationibus anterioribus a S. Poenitentia latis, sed e contra. Neque ob stare quod confirmatae fuerint tum in Decreto lato die 26 Februarii 1879, tum in alio dato die 25 Martii 1881 quibus in decretis sub n. VII dicitur: *In hoc etiam iubilaeo locum habere, sine ulla exceptione, resolutiones dubiorum ab ipsa S. Poenitentia pro Ordinariis Italiae editas sub die 1 Iunii 1869.* Etenim eiusmodi confirmationes mutare non possunt primi decreti sententiam, cum illud prout iacet inculcent.

Arbitrari demum Episcopi potuere, a Pio Papa IX factam fuisse Confessariis absolvi potestatem, relaxato etiam onere, ad quod poenitentes tenebantur, ut alias a Romanis Pontificibus factum fuerat. Atque hinc ad S. Poenitentiam recursum habuere ut scirent qua conditione varios poenitentes censura nec ne obstrictos absolvere Confessarii possent.

III. Attamen ad incurrendam Tridentinam excommunicationem exigitur praesumptio. Haec autem, ut non semel diximus, importat cognitionem legis, tum poenae ei adnexae. Ideoque si quis igno-

ret bona, de quibus in Capite Tridentino agitur, esse ecclesiastica, (1) vel ad alia pia loca pertinere quae ibi exprimuntur; aut ignoret actiones interdictas sub excommunicatione esse prohibitas, hanc excommunicationem non incurrit. Hinc quaelibet ignorantia eum excusat.

Superest ut afferamus varia decreta, quae in re a Sacris Romanis Congregationibus promulgata fuere.

Porro lata fuerunt a S. Poenitentia Romana die 1 Iunii 1869 occasione facultatum Confessariis a Pio Papa IX concessarum sub die 11 Aprilis eiusdem anni.

Haec declarationes, ut diximus, praecedunt promulgationem Constitutionis *Apostolicae Sedis*, quae lata fuit quarto Idus Octobris anni eiusdem; cum tamen normam Confessariis praebere in subiecta materia debeant, eas referimus. (2)

Itaque non pauci Episcopi peffierant.

IV. An et quomodo possint absolvi illi, qui acquisiverunt et possident bona ecclesiastica immobilia alienata a Gubernio?

R. *Poenitentes, qui detinent huiusmodi bona non esse absolvendos, nisi prius loci Ordinario, aut aliis viris ecclesiasticis, ab ipso Ordinario pro sua prudentia per Dioe-*

(1) Haec est etiam sententia Pignatelli *Tom. VIII. Consult. XI. n. 9.* Quin etiam necesse est ad contrahendam censuram non ignorari, quod fructus usurpati sint ecclesiastici. Non enim adesse potest formalis malitia sacrilegii consistens in usurpatione rei ecclesiasticae, si ignoretur rem esse ecclesiasticam.

(2) Integrae declarationes reperiuntur in Actis S. Sedis *Tom. V. pag. 28.*

cesim designandis, consignaverint syngrapham ab eis subscriptam, seu coram testibus subsignatam, eidem Ordinario quamprimum transmittendam, ac caute in Cancellaria Dioecisana aut alibi custodiendam, qua sequentibus obligationibus seu conditionibus se, suosque haeredes et successores subiicere declarent.

1° *Retinendi eadem bona ad nutum Ecclesiae, eiusque mandatis subinde parendi.*

2° *Conservandi ipsa bona et rem utilem in eis gerendi.*

3° *Adimplendi pia onera iisdem bonis adnexa.*

4° *Subveniendi ex fructibus ipsorum bonorum personis, seu Locis piis, ad quae de iure pertinent.*

5° *Monendi haeredes et successores per syngrapham subscriptam de huiusmodi obligationibus, ut et ipsi sciant ad quid teneantur.*

V. An possint absolvi et sub quibus conditionibus illi, qui bona ecclesiastica immobilia acquisiverunt, quaeque postea aliis venderunt, atque cooperati sunt ad contrahendum de iisdem bonis?

R. *Affirmative, deposito lucro exinde iniuste percepto in manibus Ordinarii, ad effectum illud conservandi favore locorum piorum,*